

שלום ומלחמה

כִּי תִקְרַב אֶל עִיר לְהִלָּחֵם עָלֶיהָ וְקִרְאתָ אֵלֶיהָ
לְשָׁלוֹם

(דברים כ.ג.)

יצר המלחמה - שהינו מהשפלים ביותר בנפש האדם-טבוע בהרבה בני אנוש. מאז שקין רצח את הבל לא פסקו מלחמות עלי אדמות. במהלך הדורות נוצרו בקרות בזיקה לנגע זה, אותן ניסו להפנים לנפש האדם. אי לכך מוסדו ההרשאות לעצם היציאה למלחמה ולהליכה, כדי ליצור עכבות העשויות למזער את כמות שפיכות הדמים ומימדי הסבל. תועלת רבה לא צמחה מכך.

ניתן לחלק את סוגי הבקרות לשניים- א-לוהיות ואנושיות.

בקרות מלחמתיות לפי צו הקב"ה- יציאה למלחמה בתנ"ך.

הפער בין המצוי לרצוי

המצוי

כִּי תֵצֵא לְמִלְחָמָה עַל אִיבֶיךָ וַנִּתְּנוּ ה' אֱלֹהֶיךָ בְיָדְךָ וְשָׁבִיתָ שְׁבִי (דברים כא. י.)

הרצוי

וְשָׁפַט בֵּין עַמִּים רַבִּים וְהוֹכִיחַ לְגוֹיִם עֲצָמִים עַד רְחוֹק וְכִתְתוּ חֲרַבְתֵּיהֶם לְאֹתִים וְחֲנִיתֵיהֶם לְמַזְמְרוֹת לֹא יִשְׂאוּ גוֹי אֶל גּוֹי חֶרֶב וְלֹא יִלְמְדוּן עוֹד מִלְחָמָה (מיכה ד. ג.)

הפתרון בשדה הקרב לפי צו ה' צבאות

יִכִּי תִקְרַב אֶל עִיר לְהִלָּחֵם עָלֶיהָ וְקִרְאתָ אֵלֶיהָ לְשָׁלוֹם

יֵא. וְהָיָה אִם שָׁלוֹם תַּעֲנֶנּוּ וּפְתַחְתָּ לָּךְ וְהָיָה כָּל הָעָם הַנֹּמֵצָא בָּהּ יִהְיוּ לָךְ לְמַס וְעַבְדוּךָ

יב. וְאִם לֹא תִשְׁלִים עִמָּךְ וְעָשִׂתָה עִמָּךְ מִלְחָמָה וְצָרְתָה עָלֶיהָ

יג. וַנִּתְּנָה ה' אֱ-לֹהֶיךָ בְיָדְךָ וְהִכִּיתָ אֶת כָּל זְכוֹרָהּ לְפִי חֶרֶב

יד. רַק הַנְּשִׂים וְהַטָּף וְהַבְּהֵמָה וְכָל אֲשֶׁר יִהְיֶה בְעִיר כָּל שְׁלָלָהּ תִּבְזוּ לָךְ וְאָכַלְתָּ אֶת שְׁלָל אִיבֶיךָ אֲשֶׁר נָתַן ה' אֱ-לֹהֶיךָ לָךְ

טו. כֵּן תַּעֲשֶׂה לְכָל הָעָרִים הַרְחֹקֶת מִמָּךְ אֲשֶׁר לֹא מַעֲרִי הַגּוֹיִם הָאֵלֶּה הִנֵּה

טז. רַק מַעֲרִי הָעַמִּים הָאֵלֶּה אֲשֶׁר ה' אֱ-לֹהֶיךָ נָתַן לָךְ נַחֲלָה לֹא תַחֲיֶה כָּל נִשְׁמָה

יז. כִּי הַחֲרָם תַּחֲרִימֶם הַחֲתִי וְהָאֹמְרִי הַכְּנַעֲנִי וְהַפְּרָזִי הַחִוִּי וְהַיְבוּסִי כְּאֲשֶׁר צִוָּךְ ה' אֱ-לֹהֶיךָ

יח. לְמַעַן אֲשֶׁר לֹא יִלְמְדוּ אֶתְכֶם לַעֲשׂוֹת כְּכָל תּוֹעֲבֹתֶם אֲשֶׁר עָשׂוּ לְאֱלֹהֵיהֶם וְחִטָּאתֶם

ל-ה' אֱ-לֹהֵיכֶם

(דברים כ. י- יח.)

המציאות בפועל

עַת לְאָהֵב וְעַת לְשָׂנֵא עַת מִלְחָמָה וְעַת שָׁלוֹם (קהלת ג.ח.)

שלום ומלחמה

לא על כל עם מותר להתנפל להרוג ולכבוש אסור להלחם עם עמים שקיבלו את ארצם בצו ה'

עשו

ד. וְאֵת הָעַם צוֹ יֹאמֶר אַתֶּם עֲבָרִים בְּגִבּוֹל אַחֵיכֶם בְּנֵי עֵשׂוֹ הַיְשָׁבִים בְּשַׁעִיר וַיִּירָאוּ
מִכֶּם וְנִשְׁמַרְתֶּם מֵאֵד
ה. אֲלֵ תִתְגַּרוּ בָּם כִּי לֹא אֶתֶן לָכֶם מֵאַרְצָם עַד מְדַרְךָ כֹּף רֶגֶל כִּי יִרְשָׁה לַעֲשׂוֹ נְתַתִּי
אֶת הַר שַׁעִיר
(דברים ב. ד. ה.)

מואב

ט. וַיֹּאמֶר ה' אֵלַי אֲל תִּצַּר אֶת מוֹאָב וְאֵל תִּתְגַּר בָּם מִלְחָמָה כִּי לֹא אֶתֶן לָךְ מֵאַרְצוֹ
יִרְשָׁה כִּי לְבִנֵי לוֹט נְתַתִּי אֶת עַר יִרְשָׁה
(דברים ב. ט.)

עמון

יט. וְקִרְבַּת מוֹל בְּנֵי עַמּוֹן אֲל תִּצַּרְם וְאֵל תִּתְגַּר בָּם כִּי לֹא אֶתֶן מֵאַרְץ בְּנֵי עַמּוֹן לָךְ
יִרְשָׁה כִּי לְבִנֵי לוֹט נְתַתִּיהָ יִרְשָׁה
(דברים ב. יט.)

חובת מלחמה עם עמים - לפי צו ה'

עמלק - העם הראשון שרצה להשמיד את בני ישראל

ט. וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל יְהוֹשֻׁעַ בְּחַר לָנוּ אַנְשִׁים וְצֵא הַלָּחֶם בַּעֲמֶלֶק מִחַר אֲנָכִי נִצֵּב עַל
רֹאשׁ הַגְּבָעָה וַיִּמָּטָה הָאֱ-לֵהִים בְּיָדִי
י. וַיַּעַשׂ יְהוֹשֻׁעַ כְּאֲשֶׁר אָמַר לוֹ מֹשֶׁה לְהַלָּחֶם בַּעֲמֶלֶק וַיִּמָּשָׁה אֶהָרָן וְחֹר וְעָלוּ רֹאשׁ
הַגְּבָעָה
יג. וַיַּחֲלֵשׁ יְהוֹשֻׁעַ אֶת עַמֶּלֶק וְאֶת עַמּוֹ לְפִי חֶרֶב
יד. וַיֹּאמֶר ה' אֶל מֹשֶׁה כְּתֹב זֶכְרוֹן בַּסֶּפֶר וְשִׂים בְּאָזְנִי יְהוֹשֻׁעַ כִּי מָחָה אֶמְחָה
אֶת זֵכֶר עַמֶּלֶק מִתַּחַת הַשָּׁמַיִם
טז. וַיֹּאמֶר כִּי יָד עַל כֶּסֶף יְהִי מִלְחָמָה לְ- ה' בַּעֲמֶלֶק מְדַר דָּר
(שמות יז. ט. י. יג. יד. טז.)

יז. זְכוֹר אֶת אֲשֶׁר עָשָׂה לָךְ עַמֶּלֶק בְּדַרְךָ בְּצֵאתְכֶם מִמִּצְרָיִם

יח. אֲשֶׁר קָרַךְ בְּדַרְךָ וַיִּזְנֵב בְּךָ כָּל הַנְּחָשָׁלִים אַחֲרֶיךָ וְאֶתְהָ עֵיף וַיִּגַע וְלֹא יָרָא
אֱ-לֵהִים

יט. וְהָיָה בְּהֵנִיחַ ה' א-לֵהֶיךָ לָךְ מִכָּל אִיבֶיךָ מִסָּבִיב בְּאַרְץ אֲשֶׁר ה' א-לֵהֶיךָ נָתַן לָךְ
נְחִלָה לְרִשְׁתָּהּ תִּמְחָה אֶת זֵכֶר עַמֶּלֶק מִתַּחַת הַשָּׁמַיִם לֹא תִשְׁכַּח
(דברים כה. יז. יט.)

תפילה לפני יציאה לקרב

כל ישראל יצאו חוץ לאהליהם וראו את משה כורע על ברכיו והם כורעים על
ברכיהם, נופל על פניו ארצה והם נופלים על פניהם ארצה, פורס את ידיו לשמים
והם פורסים את ידיהם לשמים, כשם ששליח צבור מתפלל כך כל העם עונין
אחריו. והפיל הקב"ה את עמלק ואת עמו ביד יהושע...⁽¹⁾

שלום ומלחמה

עמלק-מלחמה ראשונה של בני ישראל, בעם בעל עצמה צבאית
והיה כל הענין הזה שעשה משה רבינו, מפני שהיה עמלק גוי איתן וחזק מאד, וישראל אינם מלומדי מלחמה ולא ראו אותה מעולם, כאשר אמר: פֶּן יִנְחַם הָעַם בְּרֵאתָם מִלְחָמָה (שמות יג. ז). ... ככתוב במשנה תורה: וְאַתָּה עֵינֶיךָ וְיָגַע (דברים כה יח), על כן פחד מהם והוצרך לכל התפילה והתחינה הזאת.
ויתכן שפחד משה פן יתגבר (עמלק) בחרבו מפני היותו עם נוחל החרב מברכת הזקן (יצחק אבינו) שאמר לו (לעשו) וְעַל חֶרְבְּךָ תִּחְיֶה (בראשית כז. מ).⁽²⁾

מלחמה עם עמלק - סמל לאויבי ישראל - בכל הדורות

וטעם העונש שנענש עמלק יותר מכל העמים, בעבור כי כל העמים: שָׁמְעוּ עִמָּיִם יִרְגְּזוּן חֵיל אַחַז יִשְׁבִי פִלְשֶׁת (שמות טו. יד.), ופלשת אדום ומואב ויושבי כנען: נִמְגוּ מפני פחד ה' ומהדר גאונו. ועמלק בא ממרחק כמתגבר על השם, ולכך אמר בו: וְלֹא יֵרָא אֱלֹהִים (דברים כה. יח).⁽³⁾

כי המלחמה מן המשפחה הזאת (עמלק) היא הראשונה והאחרונה לישראל, כי עמלק מזרע עשו^(4.1), וממנו באה אלינו המלחמה בראשית הגוים, ומזרעו של עשו היה לנו הגלות והחרבן האחרון, כאשר יאמרו רבותינו⁽⁴⁾ שאנחנו היום (נכתב לפני 800 שנה) בגלות אדום (כינוי לארצות הנצרות), וכאשר ינוצח הוא, ויחלש הוא ועמים רבים אשר אתו, ממנה נושע לעולם, כאשר אמר: וְעָלוּ מוֹשְׁעִים בְּהַר צִיּוֹן לְשַׁפֵּט אֶת הָרַע עֵשׂוֹ וְהִיָּתָה לַה' הַמְּלִיכָה (עובדיה א. כא).^(4.1) והנה כל אשר עשו משה ויהושע עמהם בראשונה, יעשו אליהו ומשיח בן יוסף עם זרעם, על כן התאמץ משה בדבר.⁽²⁾
ובעידן שלנו, בשואה, שפכו הצאצאים הרוחניים של עמלק דם יהודי כמים באכזריות ללא תקדים ושאינה ניתנת לתיאור במונחי אנוש, ולישראל לא היה שום אמצעי הגנה.

מדין-נקמה בעם שרצה לקעקע את התשתית הרוחנית של בני ישראל

א. וַיְדַבֵּר ה' אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר
ב. נִקְמָה נִקְמָת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מֵאֵת הַמְּדִיָּנִים אַחַר תִּתְּסַף אֶל עַמִּיךָ
ג. וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה אֶל הָעָם לֵאמֹר הַחֲלֹצוּ מֵאִתְּכֶם אֲנָשִׁים לְצַבָּא וְיָהִיוּ עַל מְדִין לְתֵת נִקְמָת ה' בְּמְדִין
ז. וַיִּצְבְּאוּ עַל מְדִין כְּאִשֶּׁר צִוָּה ה' אֶת מֹשֶׁה וַיַּהֲרֹגוּ כָּל זָכָר
ח. וְאֵת מְלִכֵי מְדִין הָרְגוּ עַל חֲלָלֵיהֶם. אֶת אֹוִי וְאֶת רִקְם וְאֶת צוּר וְאֶת חוּר וְאֶת רַבֵּעַ חֲמִשָּׁת מְלִכֵי מְדִין וְאֵת בַּלְעָם בֶּן בְּעוּר הָרְגוּ בְּחֶרֶב
ט. וַיִּשְׁבּוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת נְשֵׁי מְדִין וְאֵת טַפָּם וְאֵת כָּל בְּהֵמָתָם וְאֵת כָּל מִקְנֵיהֶם וְאֵת כָּל חֵילָם בָּזְזוּ וְאֵת כָּל עֲרִיָּהֶם בְּמוֹשְׁבָתָם וְאֵת כָּל טִירָתָם שָׂרְפוּ בְּאֵשׁ
י. וַיִּקְצַף מֹשֶׁה עַל פְּקוּדֵי הַחֵיל שָׂרֵי הָאֱלֹפִים וְשָׂרֵי הַמְּאוֹת הַבָּאִים מִצְבָּא הַמְּלָחָמָה
טו. וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם מֹשֶׁה הַחַיִּיתֶם כָּל נִקְבָּה
טז. הֵן הִנֵּה הָיוּ לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל בְּדַבֵּר בַּלְעָם לְמַסָּר מֵעַל בִּי-ה' עַל דְּבַר פְּעוּר וְתָהִי הַמִּגְפָּה בְּעַדְתָּ ה'
יז. וְעַתָּה הָרְגוּ כָּל זָכָר בְּטָף וְכָל אִשָּׁה יַדְעַת אִישׁ לְמִשְׁכַּב זָכָר הָרְגוּ
יח. וְכָל הַטָּף בְּנָשִׁים אֲשֶׁר לֹא יָדְעוּ מִשְׁכַּב זָכָר הַחַיִּי לָכֶם (במדבר לא. ב. י. יד. יח.)
יז. וַיִּצְבְּאוּ-הַתַּנְפְּלוֹת פִּתְעֵי⁽⁵⁾

שלום ומלחמה

ולמה נקמה מאת המדינים ולא מן המואבים?

"מֵאֵת הַמְּדִינִים - ולא מאת המואבים? שהמואבים נכנסו לדבר (להזמין את בלעם שיקלל את ישראל ולפעול להזנות את בני ישראל) מחמת יראה, שהיו שוללים אותם, שלא נאמר אלא: וַיֹּאמֶר ה' אֵלַי אֵל תִּצַּר אֶת מוֹאֵב וְאֵל תִּתְגַּר בָּם מִלְחָמָה (דברים ב.ט.) , אבל מדינים נתעברו על ריב לא להם" (נכנסו למלחמה ללא סיבה).⁽⁶⁾

המדינים הלכו יחדיו עם המואבים להזמין את בלעם לקלל את ישראל:

וַיֵּלְכוּ זִקְנֵי מוֹאֵב וְזִקְנֵי מִדְיָן וַיִּקְסְמוּ בְיָדָם וַיָּבֹאוּ אֶל בְּלַעַם וַיְדַבְּרוּ אֵלָיו דְּבָרֵי בְלָק (במדבר כב. ז).

המדינים והמואבים פעלו יחדיו להזנות את בני ישראל: בלעם-שלא הצליח לפגוע בעם ישראל בקללות- לא התיאש מלחסל את עם ישראל. הוא יעץ למלך מואב לפגוע בתשתית הרוחנית אמונית של ישראל - לגרום לכך שהם יעסקו בזנות. תחילת המבצע בבנות מואב ולהן הצטרפו בנות מדין. ואכן בכך הצליח בלעם הקוסם. 24,000 גברים מבני ישראל שילמו בחייהם.

א. וַיָּשֶׁב יִשְׂרָאֵל בְּשֹׁטִים וַיַּחַל הָעָם לְזָנוֹת אֶל בָּנוֹת מוֹאֵב
ב. וַתִּקְרָאן לָעָם לְזִבְחֵי אֱלֹהֵיהֶן וַיֹּאכְל הָעָם וַיִּשְׁתַּחֲווּ לֵאלֹהֵיהֶן
ג. וַיִּצְמַד יִשְׂרָאֵל לְבַעַל פְּעוֹר וַיִּחַר אֵף ה' בְּיִשְׂרָאֵל
ד. וַיֹּאמֶר ה' אֵל מֹשֶׁה קַח אֶת כָּל רְאִשֵׁי הָעָם וְהוֹקַע אוֹתָם לְה' נֶגֶד הַשָּׁמַשׁ וַיָּשֶׁב
חֲרוֹן אַף ה' מִיִּשְׂרָאֵל
ה. וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֵל שְׁפֹטֵי יִשְׂרָאֵל הֲרֵגוּ אִישׁ אֶנְשֵׁי הַנִּצְמָדִים לְבַעַל פְּעוֹר
ו. וְהִנֵּה אִישׁ מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל בָּא וַיִּקְרַב אֶל אַחִיו אֶת הַמְּדִינִית לְעֵינֵי מֹשֶׁה
וּלְעֵינֵי כָל עַדְת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְהֵמָּה בָכִים פָּתַח אֹהֶל מוֹעֵד
ז. וַיִּרָא פִּינְחָס בֶּן אֱלֶעָזָר בֶּן אֶהֱרֹן הַכֹּהֵן וַיִּקָּם מֵתוֹךְ הָעֵדָה וַיִּקַּח רֶמֶח בְּיָדוֹ
ח. וַיָּבֵא אַחֵר אִישׁ יִשְׂרָאֵל אֶל הַקֶּבֶה וַיִּדְקַר אֶת שְׁנֵיהֶם אֶת אִישׁ יִשְׂרָאֵל וְאֶת
הָאִשָּׁה אֶל קֶבֶתָהּ וַתַּעֲצֵר הַמַּגֵּפָה מֵעַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
ט. וַיְהִיו הַמֵּתִים בַּמַּגֵּפָה אַרְבָּעָה וְעֶשְׂרִים אָלֶף
(במדבר כה. א-ט.)

וכה דרשו חכמינו בזיקה לנקמה במדין

נְקָם נִקְמַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מֵאֵת הַמְּדִינִים (במדבר לא. ב.)

וַיִּשְׂמַח צְדִיק כִּי חָזָה נְקָם פְּעֻמּוֹ יִרְחֹץ בְּדָם הַרְשָׁע (תהילים נח.יא.) ...ללמדך, שמשנה מתאוה לראות בנקמת המדינים קודם שימות. והיה מבקש מן הקדוש ברוך הוא על כך שיראם בעיניו. ועליו נאמר: ...וַיִּשְׂמַח צְדִיק - זה משה. כִּי חָזָה נְקָם - נקמת מדין. פְּעֻמּוֹ יִרְחֹץ בְּדָם הַרְשָׁע - זה בלעם.⁽⁷⁾

זכות הגנה עצמית

"בא להרגך - השכם להרגו".

הכלל הזה לא נזכר בפרוש בתורה והוא נלמד מדיני גניבה, מהפסוק:

אִם בְּמַחְתָּרְתָּ יִמְצָא הַגָּנֵב וְהָכָה וְמָת אִין לוֹ דָּמִים (שמות כב.א.)⁽⁸⁾
הכלל הזה הופעל במלחמות נגד עמלק ומדין. מטרת עמלק היתה השמדה פיזית של בני ישראל. מטרת מדין היתה לקעקע את התשתית הרוחנית- קיומית של בני ישראל ע"י דרדורם לזנות, לכן למדינים אין לקרוא לשלום לפני פתיחת מלחמה.⁽⁹⁾

שלום ומלחמה

מלחמות בני ישראל בעמלק ובמדין היו לשם הגנה עצמית ולכן לא ניתנה להם אפשרות כניעה. ואילו הכנענים לא איימו על בני ישראל. המלחמות לכיבוש כנען היו מכח הבטחת הקב"ה את ארץ כנען לבני ישראל וכדי להשמיד עבודה זרה. להם כן ניתנה אפשרות כניעה. (ראה על כך את הנכתב בספר זה על יהושע בן נון.)
(על מהות מלחמות מצוה ומלחמת רשות וההבדלים ביניהם, ראה את הנכתב בספר זה על יהודה המכבי הערה 8) .

נקמה- האסור והחובה

לא תקם ולא תטר את בני עמך (ויקרא יט. יח.)
בבני עמך לא תיקום אבל לא כן בשונאי ישראל שהם שונאי ה', בהם חובה לנקום

כא. הלא משנאך ה' אשנא ובתקוממיך אתקוטט
כב. תכלית שנאה שנאתים לאיבים היו לי
(תהילים קלט. כא-כב.)

ובהתאם לתקדים זה דרשו חכמינו על גדולת הנקמה בעיתה
ללמדנו כי יש נקמה חיובית והיא חובה, והיא אף הושותה לדעה ולבית המקדש -

גדולה דעה שניתנה (כתובה) בתחילת ברכה של חול (בתפילת עמידה של חול- ברכה ד',
"אתה חונן לאדם דעת")... גדולה דעה שניתנה בין שתי אותיות שנאמר: **כי אל דעות ה'**
(שמואל א ב.ג.) (לפני ואחרי המלה 'דעות' נזכר שם ה'). וכל מי שאין בו דעה אסור לרחם
עליו שנאמר: **כי לא עם בינות הוא על כן לא ירחמנו עשה**. (ישעיה כז. יא.)

...גדול מקדש שניתן בין שתי אותיות שנאמר: מִכּוּן לְשִׁבְתְּךָ פְּעֻלַּת ה' מְקַדֵּשׁ ה'
כִּינּוּ יְדִיךָ (שמות טו.ז.) (לפני ואחרי המלה 'מקדש' נזכר שם ה').
כל אדם שיש בו דעה כאילו נבנה בית המקדש בימיו. דעה ניתנה בין שתי אותיות,
מקדש ניתן בין שתי אותיות...אלא מעתה (לפי זה) גדולה נקמה שניתנה בין שתי
אותיות שנאמר: **אל נקמות ה'אל נקמות הופיע** (תהילים צד.א.) ? אמר ליה: אין (כן)
במילתה מיהא גדולה היא (במקום שצריכה נקמה- דבר גדול הוא, רש"י) שתי נקמות הללו
למה? (מהפסוקים ניתן ללמוד על שני סוגי נקמה- לחיוב ולשלילה)
אחת לטובה - הופיע **מהר פארן** (דברים לג.ב.) (לטובת ישראל- הפקיר ממון נכרים לישראל,
רש"י) ...לרעה דכתיב: **אל נקמות ה' אל נקמות הופיע** (תהילים צד.א.)⁽¹⁰⁾.

יציאה למלחמה, ניסוח הלכתי - רמב"ם⁽¹¹⁾

1. קריאה לשלום לפני תחילת כל מלחמה

א. אין עושין מלחמה עם אדם בעולם עד שקוראין לו שלום, אחד מלחמת הרשות
ואחד מלחמת מצוה, שנאמר: **כי תקרב אל עיר להלחם עליה וקראת אליה לשלום**
(דברים כ. י.) אם השלימו וקיבלו שבע מצות שנצטוו בני נח עליהן אין הורגין מהן
נשמה והרי הן למס שנאמר: **יהיו לך למס ועבדוך** (דברים כ. יא.) .

שבע מצות בני נח- איסורים: 1. עבודה זרה. 2. ברכת השם (הכונה הפוכה -קללה).
3. שפיכות דמים. 4. גילוי עריות. 5. גזל. 6. דינים (דיני ממונות) . 7. אבר מן החי (לא לכרות
אבר מבעל חיים כל עוד הוא חי) .

שלום ומלחמה

2. לא לכל עם קוראים לשלום, אבל חובה לקבל כניעת כל עם שנכנע מיזמתו

ו. עמון ומואב אין שולחין להם לשלום, שנאמר: לא תדרש שלמם וטבתם כל ימך לעולם (דברים כג.ז). ... ואף על פי שאין שואלים בשלומם אם השלימו מעצמם תחילה מקבלין אותן.

3. אין לשפוך דם ללא הבחנה

ד. ואם לא השלימו או שהשלימו ולא קבלו שבע מצות עושין עמהם מלחמה והורגין כל הזכרים הגדולים ובוזזין כל ממונם וטפם. ואין הורגין אשה ולא קטן שנאמר: רק הנשים והטף. והטף - זה טף של זכרים. במה דברים אמורים? במלחמת הרשות, שהוא עם שאר האומות, אבל שבעה עממין ועמלק שלא השלימו אין מניחין מהם נשמה שנאמר:

טו. כן תעשה לכל הערים הרחוקות ממך מאד אשר לא מערי הגוים האלה הנה טז. רק מערי העמים האלה אשר ה' א-להיך נתן לך נחלה לא תחיה כל נשמה (דברים כ. טו-טז).

וכן הוא אומר בעמלק: תמחה את זכר עמלק (דברים כה. יט). .....

השלמת דבר ה' בפסוק:

רק הנשים והטף והבהמה וכל אשר יהיה בעיר כל שללה תבז לך ואכלת את שלל איביך אשר נתן ה' א-להיך לך (דברים כיד.).

4. לאפשר לאויב להמלט מהקרב ולהנצל

ז. כשצריך על עיר לתפשה, אין מקיפין אותה מארבע רוחותיה אלא משלוש רוחותיה. ומניחין מקום לבורח ולכל מי שירצה להמלט על נפשו, שנאמר: ויצבאו על מדין כאשר צוה ה' את משה ויהרגו כל זכר (במדבר לא. ז). מפי השמועה למדו (מסורת הלכתית) שבכך צוהו (כך צוה הקב"ה את משה). ולמרות חובת המלחמה עם מדין, ולמרות שאין קוראים להם לשלום לפני המלחמה, יש לאפשר להם מילוט בעת קרב.

5. אין להרוס תשתיות כלכליות של האויב הנצור

ח. אין קוצצין אילני מאכל שחוץ למדינה (כינוי לעיר), ואין מונעין מהם אמת המים כדי שייבשו, שנאמר: כי תצור אל עיר ימים רבים להלחם עליה לתפשה לא תשחית את עצה (דברים כ. יט).

6. אין להפר הסכם- עם מי שנכנע וכרת ברית עמנו.

ג. ואסור לשקר בבריתם ולכזב להם אחר שהשלימו וקבלו שבע מצות.

7. הרס התרבות האלילית

ט. עיר שהשלימה, אין כורתין להן ברית עד שיכפרו בעבודה זרה ויאבדו את כל מקומותיה ויקבלו שאר המצות שנצטוו בני נח.⁽¹¹⁾

הכמיה לשלום:

מזה דורי דורות ואלפי שנים מנסה עם ישראל לחיות בשלום ולא עלתה בידו, לא בארצו ולא בגולה. אין עמנו יכול להביא שלום לעצמו, ולכן הוא מבקש מהקב"ה שיתן לו מנוחה. וכה כתב רבי יהודה הנשיא במשנה - לפני 1,800 שנה, 130 שנה לאחר חורבן בית שני:

לא מצא הקב"ה כלי מחזיק ברכה לישראל אלא השלום, שנאמר:

ה' עז לעמו יתן ה' יברך את עמו בשלום (תהילים כט. יא).⁽¹²⁾

שלום ומלחמה

בקרה מלחמתית אנושית

בכל העידנים-מאז המצאת הכתב ואמצעי הבעה אחרים-תועדו, תוארו ונותחו מלחמות. היסטוריונים, מדעני המדינה, פילוסופים, טכנולוגים, משפטנים ומחוקקים, כלכלנים, סוציולוגים וכל מי שחשקה נפשו עסקו בכך. תיאורי מלחמות בספרי ההיסטוריה עצמו ורבו. מידע על החכמה והבינה והדעת, המיושמים לרווחת האדם, נדחקו הצידה.

בהפרש של שנה מת אחד מגדולי המצביאים, שהרבה לשפוך דם ככל מצביא אחר, ונולד אחד מגדולי מדעני הטבע שתוצאות עבודתו הטיבו ומטיבים עם האנושות לאין שעור עד היום. שניהם באותה המדינה- צרפת.

המצביא- נפוליאון בונפרטה (1,769 - 1,821) בילה את מרבית שנות חייו בשדה הקרב בשפיכת דם ואת היתר בתככים פוליטיים לחיסול מתנגדים. שאיפתו הגדולה- כיבושים לשם הגדלת שטחה של צרפת. הישגו-לאחר נפילתו השאיר את צרפת קטנה משהיתה לפניו. במאה ה- 20 נכתבו עליו 200,000 כרכים של תהילות ותשבחות. האדם הפך לאליל אגדתי⁽¹³⁾.

המדען- לואי פסטר (1,822 - 1,895) כימאי ומיקרוביולוג. מיסד המיקרוביולוגיה ומגדולי מדעני הטבע במאה ה- 19. תרומתו למדעי הטבע ולרפואה הינה מהגדולות בתולדות המדע. מחקריו הועילו רבות גם בזיהוי גורמי מחלה ולמצאת תרופה בהתאם. מראשוני וגדולי החוקרים של דרכי חיסון. מעטים הספרים שנכתבו עליו⁽¹⁴⁾. באנציקלופדיה בריטניקה מוקדשים למצביא 8 עמודים ולמדען 3 עמודים.

יצר המלחמה טבוע בנפשות הרבה בני אדם, ללא תשומת לב למחיר הדמים והסבל הכרוך בכך. עד עתה לא רק שלא הצליחו לעקור יצר זה אלא גם לא מצאו אפשרות ליצור עכבות להקטין את מספר ההרוגים והפצועים ואת מימדי הסבל במהלך המלחמה ולאחריה. כך היה בכל הדורות וכך בעידן הנוכחי.

קובשים ברחבי תבל בכל העידנים התנפלו על עמים שונים, כבשו, רצחו, שדדו, אנסו ועשו כל נבלה ללא מעצור. כך מאלכסנדר מוקדון (356 - 323 לפני הספירה)⁽¹⁵⁾ חניך הפילוסופיה היוונית- ועד טימוצ'ין צ'נגיז חאן (1,227 - 1,155 לספירה)⁽¹⁶⁾ המונגולי שלא ידע קרוא וכתוב. מטרת כולם היתה זהה- לכבוש כדי לשלוט ולדכא כמה שיותר עמים.

בעבר הרחוק לא התאמצו בחיפוש היתרים ליציאה למלחמה. החלטת אנוש- עריצים שוחרי קרב, תאבי שפיכות דמים שלגביהם המושג 'אסור' אינו קיים- היתה ההיתר לכל תועבה בשדה הקרב כמו בכל מגזרי החיים. במהלך הדורות גדלה הצביעות בנושא זה כמו בתחומי חיים אחרים. מלחמות 'קודשו' בתורות שעטו עליהם צעיפי 'קדושה' ו'טהרה', כגון, מסעי הצלב של הנוצרים, ג'יהד של המוסלמים וכיבוש ודיכוי עמים בברכת 'המטריאליזם ההיסטורי' של הקומוניזם.

כה פעלו רודנים ראשי מעצמות במהלך תולדות אנוש

אשור

אשורנאצרפל השני, ראש המעצמה האשורית (859 - 883 לפני ספירת העמים) השאיר דוחות בהם פורטו מעשי אכזריות מצמררים בבני אדם בהיקף עצום (ללא נקיבת מספרים) כגון, שיפוד גופות, פשיטת עור ועריפת ראשים. לשם חיזוק המעצמה גורשו אוכלוסיות שלמות ממולדתם לאזורים אחרים ברחבי האימפריה האשורית⁽¹⁷⁾.

שלוש ומלחמה

תפיסת העולם של מלכי אשור, שהתאימה לכל הרודנים בכל הדורות:

יב. ...פָּרִי גִדְל לְבַב מֶלֶךְ אֲשׁוּר וְעַל תְּפֹאֶרֶת רוּם עֵינָיו
יג. כִּי אָמַר בְּכַח יָדִי עָשִׂיתִי וּבְחֶמְתִּי כִּי נִבְנֹתִי וְאָסִיר גְּבוּלֹת עַמִּים
וְעַתּוּדוֹתֵיהֶם שׁוֹשְׁתִי וְאוֹרִיד כְּאֲבִיר יוֹשְׁבִים
יד. וְתִמְצָא כֶקֶן יָדִי לְחֵיל הָעַמִּים וְכֶאֶסֶף בְּיָצִים עֲזָבוֹת כָּל הָאָרֶץ אֲנִי אֶסְפְּתִי וְלֹא
הִיא נִדְד כֶּנֶף וּפְצָה פֶה וּמְצַפֵּץ
(ישעיה י. יב. - יד.)

פרוש

וְעַתּוּדוֹתֵיהֶם - אוצרותיהם שושתי - בזזתי. כאביר - כמו אביר, גיבור מלחמה.

בל

נבוכדנאצר, (605 - 562 לפני ספירת העמים) מרד במעצמה האשורית והקים את מלכות בבל החדשה. תיאור אופי שלטונו בחז"ל: "כל ימיו של אותו רשע לא נמצא שחוק בפי כל בריה" (18). מחריב בית המקדש הראשון. כך ניסח את מעמדו היוקרתי:

עֲנֵה מֶלֶכָא וְאָמַר הֲלֹא דָא הִיא בְּבַל רַבְתָּא דִּי אָנְהּ בְּנִיתָהּ לְבֵית מַלְכוּ בְּתַקְףָּ
חֶסְנִי וְלִיקַר הַדְרִי (דניאל ד. כז.)
תרגום:

עונה המלך ואומר: הלוא זאת היא בבל רבתי, אשר בניתיה לבית מלכותי בתוקף חסני ולכבוד הדרי.

במאה ה-20 'הנאורה'

עברו 3,000 שנה והמצב לא הוטב אלא הורע

במאה ה-20 'הנאורה', 'המתקדמת' וכל השמות הנבובים, פעלו שניים מגדולי המרצחים בהיסטוריה. תפיסת העולם של מלכי אשור התאימה לשלהם. בני ארצם ובני עמים אחרים מחו להם כפיים והשתחוו להם אפיים ארצה:

סטאלין יוסף דז'וגשוילי ויסריונוביץ' (1879 - 1953) - מגדולי הרודנים בתולדות אנוש ששלט באכזריות ללא מצרים - במשך כמחצית יובל שנים - במספר הרב ביותר של בני אדם בתולדות עולם. ריכז בידיו עוצמה שלטונית כמעט ללא תקדים בהיסטוריה. יצור שפל נטול אנושיות. צוין בו העדר איזון נפשי. ביצע פשעים בהיקף ובאכזריות שלא תאומן. יעד חייו - רצח לשם שלטון.

צא וראה עד כמה משפילה האלילות את האדם. לפני אלפי שנים שרפו אבות ואמהות - המכונים 'פרימיטיביים' 'מפגרים' - את ילדיהם בתופת לאליל שכונה 'בעל'.

ובנו, במות התפת אָשֶׁר בְּגִיאַ בְּן הַנֶּם לְשָׂרֵף אֶת בְּנֵיהֶם וְאֶת בְּנֵיתֵיהֶם בְּאֵשׁ אָשֶׁר לֹא צִוִּיתִי וְלֹא עֲלֵתָה עַל-לְבִי (ירמיה ז. לא). ואילו במאה ה-20 'הנאורה' המתקדמת, במעצמה הקומוניסטית הסובייטית-שהתמכרה לאלילות מדגם חדש שכונתה בשמות כמו סוציאליזם ומרקסיזם, לא ניסו ולו פעם אחת להתנקש בחייו של חלאת המין האנושי שכונה סטאלין (עד כמה שהדבר ידוע). ולא עוד אלא מי שגרם להרצחם של 10 מיליון אכרים (קולקים), נוסף לאחרים, כולל בעלי תפקידים בכירים בכל מגזרי החיים, הפך לאליל. בחייו הונהג פולחן אישיות: קריאת עיר על שמו - סטאלינגראד, ולרוצח הודבקו כינויים כמו: 'אבי העמים', 'אבינו', 'השמש הזורחת', 'המורה והידיד הגדול'. פסלי דיוקונו הוקמו בכל מקום. כל זה למרות שרוצח זה נלחם בבני עמו ללא מצרים. (19)

שלום ומלחמה

שמו של הרודן הרוצח השני במאה ה-20 -שביצע את השואה- אינו ניתן להיזכר במאמר תורני. רוצח זה נלחם בהרבה עמים, אך בעיקר בעם היהודי.

ובאשר לשואה-אירועיה תועדו בשני אופנים- נתונים סטטיסטיים ותיאורים עובדתיים. הסוג הראשון ניתן להבנת רק למי ששפת הנתונים המספרים מובנת לו, ואלו אינם רבים. הסוג השני ספק אם ניתן להבעה, כי מה שאירע אינו נתפס במוח האדם ולא ברגשות בני אנוש. אכזריות כה מתוחכמת ובהיקף כה עצום טרם בוצעה בתולדות המין האנושי.

אשויוץ הפכה לסימן ההיכר של התרבות המערבית.

בדרום אירופה, בהלס שביון שטופת השמש, נולדה התרבות המערבית (אפלטון, אריסטו, דמוקריטוס, היפוקריטס, הרקליטוס, סוקרטס) **בצפון אירופה, באשויוץ- עטוית תרכובת של ערפילים טבעיים וערפילי טוהר שטומאו והם העננים שנפלטו מתאי הגזים-שהופעלו ע"י עם חלאת המין האנושי- יתכן מאד שהתחיל תהליך הגסיסה של תרבות זו.**

על רשעים כאלו, שהוזכרו לעיל, נאמר:

רַק אֵין יִרְאֵת אֱלֹהִים בְּמָקוֹם הַזֶּה וְהַרְגוּנִי (בראשית כ"א).

כְּאֲשֶׁר יֹאמֵר מִשָּׁל הַקְּדָמְנִי מִרְשָׁעִים יֵצֵא רֶשַׁע וְיָדִי לֹא תִהְיֶה בְךָ (שמואל א כד.יד).

אִמֵר נָבֵל בְּלִבּוֹ אֵין אֱ-לֹהִים הַשְׁחִיתוּ הַתְּעִיבוּ עָלַיְלָה אֵין עֲשֵׂה טוֹב (תהילים יד.א. נג.ב).

פולחן אישיות

פולחן אישיות קיים, בכל חברה אנושית, מאז קיום תיעוד בכל אמצעי הבעה. פולחן כזה- שאינו שונה מכל סוג עבודה זרה-⁽²⁰⁾ לא מצוי בכל התנ"ך. אברהם אבינו, גדול המאמינים בקב"ה, משה רבינו -גדול הנביאים ורבים אחרים מתוארים כבני אנוש שלמרות עצמתם הרוחנית נולדים ומתים כבני אדם וגם חולשות אנוש מצויים בהתנהגותם, והם גם נכשלו, אם כי מעט מאד. אין בכל התנ"ך בן אדם שמימו לא נכשל.

מלחמות הינם אחד הגורמים המרכזיים ליצירת פולחן אישיות. בזיקה למלחמות נוצרים 'גיבורים' שעליהם נרקמות אגדות כיד הדמיון הפורח. דוגמאות ל-'גיבורים' כאלו תוארו לעיל.

שניים מגדולי המצביאים המתוארים להלן בספר זה -יהושע בן נון ויהודה המכבי- הגאווה, היוהרה, השחץ, והרהב לא היו מנת חלקם ועם ישראל לא האליל אותם. מידה רבה של אלמוניות עטפה ועוטפת את דמותם במשך דורות רבים ועד היום.

נסיונות ליצור מנגנוני בקרה במלחמות בעידן הנוכחי

במאות השנים האחרונות התנהל מרוץ צמוד בין בעלי לב רחום וחנון (הומניסטים), שרצו להקטין את מספר הנפגעים באמצעות חקיקה ואמנות בינלאומיות, לבין מנהיגי עמים אחוזי טרוף הדוחפים את עמם למלחמות ולצידם טכנאים המיצרים אמצעי לחימה חדשים לבקרים בתאוצה הולכת וגוברת. יד מנהיגי הטרור והטכנולוגים גברה ולכן מספר הנפגעים במלחמות הולך וגדל.

שלום ומלחמה

במאה ה-20 'הנאורה', חזרו אחרנית אלפי שנים לרמת שפיכות דמים ותועבות שהאשורים לא הגיעו לכך. כל החקיקה האנושית למזער שפיכות דמים וסבל הושמה ללעג ולקלס.

במלחמה האלילית הגדולה ביותר בתולדות אנוש- המכונה מלחמת העולם השנייה, (1939-1945) גויסו 73 מיליון לוחמים-התנגשו שתי התיאוריות האליליות, קומוניזם ונאציזם אשר ראשיהם היו מגדולי המרצחים בתולדות המין האנושי- סטאלין הרוסי ומחולל השואה, שכאמור שמו לא ניתן להיזכר. מספר ההרוגים במלחמה זאת היה כה עצום שאין נתון מדויק, האומדן נע בין 35 ל- 60 מיליון, מזה 6 מיליון יהודים שהם 10% עד 17% בהתאמה מסך כל ההרוגים. לגבי מספר הפצועים אין אפילו אמדן.⁽²¹⁾ עמו של אברהם אבינו שילם את המחיר הגבוה ביותר למרות שלא היה מעורב במלחמה.

לשם השוואת תאוצת המות תוך 25 שנה - במלחמת העולם הראשונה (1914 - 1918) - גויסו 55 מיליון לוחמים ואמדן מספר ההרוגים 8.4 מיליון.⁽²¹⁾

הרפואה ומלחמות

שני צעדים גדולים צעדה האנושות, בראשות תרבות המערב, במאה ה-20 'הנאורה', ברפואה ובמלחמות. מטרת המלחמה- שפיכות דמים והרבות סבל ככל האפשר. מטרת הרפואה- הצלת חיים והקטנת סבל ככל האפשר. המלחמות ניצחו ב'גדול'. חכמי הרפואה ובראשם הרופאים, והצוותות המסייעים להם, משקיעים את כחם ואת מרצם להצלת בני אדם בודדים מיסורים וממות. הצלחה בעבודתם גורמת להם נחת רוח. המערך הרפואי מפרסם סטטיסטיקות על הצלחות. ההשוואה בין נתונים אלו (לכל היותר עשרות אלפים) לבין נתונים על שפיכות דמים במלחמות (עשרות מיליונים), מצמררת כל בר דעת. בני אדם, האמורים להיות בעלי החיים הנבונים ביותר בכדור הארץ, מפקירים את גורלם בידי רודנים עריצים המקצים משאבי ענק למימון מלחמות וחלק מזערי של משאבים למערך רפואי. גם הרודנים וגם האנושות חולים במחלת רוח אנושה- מחלת המלחמה. (הרפואה לא מטפלת עדיין בסוג מחלת רוח זאת).

בני אנוש מכל הסוגים- מחכמים מתוחכמים ועד למי שבקושי יודעים לקרוא ולכתוב ואולי גם זה לא- כורעים ומשתחווים ליזמי ומנהלי מלחמות בשמות רבים ומגוונים. אלו הם 'גיבורי' ספרי ההיסטוריה. התיקשורת הקשקשנית אינה מרבה להקצות מקום לרופאים וצוותים רפואיים. מידע על התקדמות הרפואה במהלך הדורות, פיתוחי מדע וטכנולוגיה לשם רווחת האדם, מעשי צדקה וחסד, וכל עשייה לטובה ולברכה מופנים הצידה. מירב המדיה יסודה במלחמות, מצעצועי ילדים-שעליהם מתחנכים הדורות הבאים- ועד סרטי אלימות בתיקשורת הטלוויזיונית, ועד לספרים עבי קרס המתארים מלחמות ומשבחים לוחמים בדרגות ושמות רבים. (וראה שנית את הנכתב לעיל על נפוליאון ועל פסטר).

תפיסת העולם התורנית- הלכתית את האדם באשר הוא אדם:

חביב אדם שנברא בצלם, חיבה יתרה נודעת לו שנברא בצלם, שנאמר:

בְּצֶלֶם אֱלֹהִים עָשָׂה אֶת הָאָדָם (בראשית ט. ו.)⁽²²⁾.

רק המודעות של האדם להיותו נברא בצלם א-להים יכולה להצילו משפיכות דמים ולמזער סבל מלחמות.

שלום ומלחמה

לאחר מלחמות העולם של המאה ה-20 ברי דעת אינם מתיחסים עוד ברצינות לערימות הניר שעליהם כתובים סיפורי בדים המכונים אמנות והסכמים בינלאומיים בנושא מלחמות, ואף לא למוסדות בעלי שמות שוא וכזב כמו חבר הלאומים ואו"ם, ועוד מונחים ושמות שאין טעם לנקוב בשמם (ואולי הועתקו מספרי בדיחות ציניות). לאחר מלחמת העולם השנייה האימתנית לא חדלו המלחמות, אמנם בהיקף קטן יותר, אך דם ממשיך להישפך.

בעידן שלנו, יציאה למלחמה רבת היקף- 'מלחמת עולם', פרי החלטת אנוש, רב מאד הסיכוי שתהיה גרעינית, ואז קיום המין האנושי בכדור הארץ (ואולי קיום כדור הארץ בכלל) מוטל בספק. זה מה שצפוי ובהיקף גדול יותר:

הירושימה ביפן. התאריך 6.8.45 שעת בוקר 8¹⁵. דקה אחת, אוריון אחד, פצצה אחת, במשקל קילוגרם אחד אורניום, בשם אטום הוטלה על הירושימה. נוצרה טמפרטורה של 3,000 מעלות צלסיוס בלבד. 100,000 בני אדם (גברים, נשים וטף מתינוקות שזה עתה נולדו ועד לזקני הדור) **התאיידו** בו ביום, 40,000 מתו תוך חדשים ספורים, מצעד המות המשיך והסתכם ב- 237,000 קורבנות למולך המלחמה. תוך 3 ימים חזר מחזה הזועה בנאגאסקי.

במהלך כל הדורות יש ששיבחו את המלחמה, את מחולליה, יוזמיה ומנהליה ויש שגיננו, ורבו המשבחים על המגנים, **כי יֵצֵר לֵב הָאָדָם רָע מִנֶּעֱרָו** (בראשית ת. כא.).

בקרות למניעת מלחמות קריאה לשלום לפני מלחמה

יהושע בן נון והבאים אחריו קראו לשלום לעממי כנען לפני המלחמות עמם ואף הציעו להם אפשרות כניעה בתנאים מסוימים. במלחמות העולם של המאה ה-20 ה'נאורה' לא היה כדבר הזה.

הסכמים

הסכם השלום בין בני ישראל, בראשות יהושע בן נון, לבין הגבעונים נחתם סמוך לאחר פלישת בני ישראל לכנען. למרות שהגבעונים רימו את בני ישראל ההסכם לא הופר כי משמעות הפרתו היה חילול השם.

(על ההסכם ראה את הנכתב להלן על יהושע בן נון, וראה לעיל רמב"ם הלכות מלחמה סעיף 6.)
ההסכם המפורסם ביותר בנדון של המאה ה-20 ה'נאורה' נחתם בין שתי המעצמות האליליות-רוסיה ועם מחולל השואה (כונה 'הסכם ריבנטרופ- מולוטוב' ונחתם ב- 23.8.39) הופר כעבור שנתיים, כאשר עם מחוללי השואה פלש לרוסיה (22.6.41).

אפשרות מילוט

כאשר תוקפים יעד ('מדינה' בשפת התורה וההלכה) מאפשרים להם מילוט. למרות שלא קראו למדינים לשלום לפני המלחמה ניתנה להם אפשרות מילוט במהלך המלחמה. במלחמות בכל הדורות לא נהגו כך.

ככל שרבו תיחכומי האדם להציל את עצמו מעצמו, קטנו סיכויי ההצלחה.

נותרה רק אפשרות אחת לאדם-פניה ליוצר האדם שיצילו.

שלום ומלחמה

המסר הנבואי

שני נביאים ניסחו את אותו מסר בקצת שוני לשון ונפתח הפתח לדרשנים לדרוש במשמעות השינויים:

ישעיה

ב.והיה באחרית הימים נכון יהיה הר בית ה' בראש ההרים ונשא מגבעות ונהרו אליו כל הגוים
ג.והלכו עמים רבים ואמרו לכו ונעלה אל הר ה' אל בית אלהי יעקב וירנו מדרכיו ונלכה בארחתיו כי מציון תצא תורה ודבר ה' מירושלם
ד.ושפט בין הגוים והוכיח לעמים רבים וכתתו חרבותם לאתים וחניתותיהם למזמרות לא ישא גוי אל גוי חרב ולא ילמדו עוד מלחמה
(ישעיה ב. ב-ד.)

מיכה המורשתי

א.והיה באחרית הימים יהיה הר בית ה' נכון בראש ההרים ונשא הוא מגבעות ונהרו עליו עמים
ב.והלכו גוים רבים ואמרו לכו ונעלה אל הר ה' ואל בית אלהי יעקב וירנו מדרכיו ונלכה בארחתיו כי מציון תצא תורה ודבר ה' מירושלם
ג.ושפט בין עמים רבים והוכיח לגוים עצמים עד רחוק וכתתו חרבותיהם לאתים וחניתותיהם למזמרות לא ישאו גוי אל גוי חרב ולא ילמדו עוד מלחמה
(מיכה ד. א-ג.)

אחדות האנושות, ללא שפיכות דמים, אפשרית רק בברכת הבורא ויוצר הכל, כל יזמות אנוש הכזיבו.

כי אז אהפך אל עמים שפה ברוחה לקרא כלם בשם ה' לעבדו שכם אחד (צפניה ג.ט.).

שלום ומלחמה

מקורות/הערות/ הארות

1. הפרשנות - רמב"ן על שמות יז. טז. לפי פרקי ר' אליעזר פרק מד.
2. הפרשנות - רמב"ן על שמות יז. ט.
3. הפרשנות - רמב"ן על שמות יז. טז.
- 4.1 עמלק מזרע עשיו - בראשית לו יב.
- 4.2 גלות אדם: גיטין נז.ב. עבודה זרה ב.ב.
5. יצבאו- התנפלות פתע, רבי סעדיה גאון. 6. רש"י על במדבר לא. ב. 7. מדרש תנחומא פרשת מטות ד.
8. אַם בַּמִּחְתָּרֶת - כשהיה חותר (הגנב) את הבית, אין לו דָּמִים - אין זו רציחה (חיסול הגנב), הרי הוא כמת מעיקרו. כאן למדתך תורה: 'אם בא להרגך השכם להרגו', וזה (הגנב) להרגך בא, שהרי יודע הוא שאין אדם מעמיד עצמו (מתרסן) ורואה שנוטלין ממונו בפניו ושותק, לפיכך על מנת כן בא שאם יעמוד בעל הממון כנגדו יהרגנו. (רש"י על שמות כב.א.)
- הבא במחותרת (לגנוב) נידון על שם סופו (מסכת סנהדרין עב.א.) .
9. מדרש תנחומא פרשת פנחס ג. 10. מסכת ברכות לג.א.
11. רמב"ם יד החזקה ספר שופטים, הלכות מלכים- ההלכות, בעבודה זו, מוספרו מ- 1 עד 7. ליד כל מספר צוינה ההלכה בפרק ו. הלכות א. ח. מס' 7- פרק ח. הלכה ט. שבע מצוות בני נח, א. - פרק ט. הלכה א.
12. סיום ספר המשניות מסכת עוקצים ג.יב.
13. נפוליאון - Encyclopaedia Britannica Vol. 12 PP 831-838
- האינצקלופדיה העברית כרך כה עמ' 252 - 263
14. פסטר - Encyclopaedia Britannica Vol. 13 PP 1,068-1066
- האינצקלופדיה העברית כרך 14 עמ' 956-957
15. אלכסנדר מוקדון- מסכת תמיד בבלי לא. ב. - לב. - א.ב. מסכת בבא מציעא ירושלמי ב.ה.
- האינצקלופדיה העברית כרך ג' עמ' 635 - 658
16. צ'נג'יז חאן- האינצקלופדיה העברית כרך י' עמ' 986 - 988
17. אשור- מלכים ב יח. לב. ישעיה כד. נחום ג.ג.
- The Cambridge Ancient History 3vol pp. 91-129
- Encyclopaedia Britannica Mesopotamia -History OF 11vol pp. 982 - 983
18. מסכת שבת קמט. ב.
19. סטלין- Encyclopaedia Britannica Stalin 17 vol pp 579 - 576
- האינצקלופדיה העברית כרך כה. עמ' 706 - 711
20. הגדרת עבודה זרה- "עיקר הצווי בעבודת כוכבים שלא לעבוד אחד מכל הברואים, לא מלאך, ולא גלגל (מושג באסטרונומיה), ולא כוכב, ולא אחד מארבעה היסודות (מושג בכימיה), ולא אחד מכל הנבראים מהן, ואף על פי שהעובד יודע שה' הוא האלהים והוא עובד הנברא הזה...הרי זה עובד כוכבים".
- רמב"ם יד החזקה ספר המדע, הלכות עבודת כוכבים פרק ב. הלכה א.
- מה לא נברא!?**
- והרי כל המצוי ביקום נברא אי פעם, כולל אנשים מפורסמים או פשוטי עם.**
- מטרת כל התורה כולה לעקור עבודה זרה מנפש האדם ומן המציאות הסובבת אותו, ולכן חובה להשמיד את כל המשמשים אמצעי לכך. (רמב"ם- מורה נבוכים חלק ג. פרק כט.).
- אדם-אליל, פולחן האישיות:**
- "הכופר-הוא העוזב את היסוד כלומר האחד הכולל הכל יתברך ויתעלה. ועזיבתו אותו תהיה על שלושה יסודות, או שהוא עבד זולתו איזה פסל ומסכה, או אדם, או שמש או ירח". (רבי סעדיה גאון, הנבחר באמונות ודעות, מאמר חמישי- בזכויות ובחובות, תרגום הרב יוסף קאפח עמ' קפא.).
- אך ההתמכרות לאינסוף אלילים שהינם בני אנוש טבועה בנפש האדם שמטבעו מפחד מפני החירות. התמכרויות אלו הינן תשתיות שעליהם צומחים שליטים, רודנים ועריצים שבני אדם הופכים אותם לאלילים, להם כורעים ומשתחווים, ושבידם מפקיד האדם את גורלו.
- מאמיני פולחן האישיות שוגים בהזיות ובהבלים. מדברי רבי סעדיה גאון נראה שהם בדרגת הכופר בכל ואילו מדברי הרמב"ם ניתן להסיק שהם במדרגה פחותה יותר (מורה נבוכים חלק א. פרקים לו. ט.).
21. מלחמת העולם השנייה, 1,013-966 World Wars 19 vol. Encyclopaedia Britannica
22. מסכת אבות ג. יד.